

Άθηναίων πολιτεία

Il testo è quello curato da Ernst Kalinka per l'edizione Teubner del 1913

[Περὶ τῆς δημοκρατίας]

[I. 1] Περὶ δὲ τῆς Ἀθηναίων πολιτείας, ὅτι μὲν εἴλοντο τοῦτον τὸν τρόπον τῆς πολιτείας, οὐκ ἐπαινῶ διὰ τόδε ὅτι ταῦθ’ ἐλόμενοι εἴλοντο τοὺς πονηροὺς ἄμεινον πράττειν ἢ τοὺς χρηστούς, διὰ μὲν οὖν τοῦτο οὐκ ἐπαινῶ· ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἔδοξεν οὕτως αὐτοῖς, ὡς εὗ διασώζονται τὴν πολιτείαν καὶ τάλλα διαπράττονται ἃ δοκοῦσιν ἀμαρτάνειν τοῖς ἄλλοις Ἑλλησι, τοῦτ’ ἀποδείξω.

[2] Πρῶτον μὲν οὖν τοῦτο ἔρω ὅτι δικαίως αὐτόθι <δί>καικοί οἱ πένητες καὶ ὁ δῆμος πλέον ἔχειν τῶν γενναίων καὶ τῶν πλουσίων διὰ τόδε, ὅτι ὁ δῆμός ἐστιν ὁ ἐλαύνων τὰς ναῦς καὶ ὁ τὴν δύναμιν περιτιθεὶς τῇ πόλει, καὶ οἱ κυβερνῆται καὶ οἱ κελευσταὶ καὶ οἱ πεντηκόνταρχοι καὶ οἱ πρωφρᾶται καὶ οἱ ναυπηγοί - οὗτοί εἰσιν οἱ τὴν δύναμιν περιτιθέντες τῇ πόλει πολὺ μᾶλλον ἢ οἱ <όπ>λῖται καὶ οἱ γενναῖοι καὶ οἱ χρηστοί. ἐπειδὴ οὖν ταῦτα οὕτως ἔχει, δοκεῖ δίκαιον εἶναι πᾶσι τῶν ἀρχῶν μετεῖναι ἐν τε τῷ κλήρῳ καὶ ἐν τῇ χειροτονίᾳ καὶ λέγειν ἔξεῖναι τῷ βουλομένῳ τῶν πολιτῶν.

[3] ἔπειτα ὁπόσαι μὲν σωτηρίαν φέρουσι τῶν ἀρχῶν χρησταὶ οὔσαι καὶ μὴ χρησταὶ κίνδυνον τῷ δήμῳ ἄπαντι, τούτων μὲν τῶν ἀρχῶν οὐδὲν δεῖται ὁ δῆμος μετεῖναι· (οὔτε τῶν στρατηγιῶν κλήρῳ οἵονται σφίσι χρῆναι μετεῖναι οὕτε τῶν ἱππαρχιῶν)· γιγνώσκει γὰρ ὁ δῆμος ὅτι πλείω ὀφελεῖται ἐν τῷ μὴ αὐτὸς ἄρχειν ταύτας τὰς ἀρχάς, ἀλλ’ ἐὰν τοὺς δυνατωτάτους ἄρχειν· ὁπόσαι δ’ εἰσὶν ἀρχαὶ μισθοφορίας ἔνεκα καὶ ὀφελ[ε]ίας εἰς τὸν οἶκον, ταύτας ζητεῖ ὁ δῆμος ἄρχειν.

[4] ἔπειτα δὲ ὁ ἔνιοι θαυμάζουσιν ὅτι πανταχοῦ πλέον νέμουσι τοῖς πονηροῖς καὶ πένησι καὶ δημοτικοῖς ἢ τοῖς χρηστοῖς, ἐν αὐτῷ τούτῳ φανοῦνται τὴν δημοκρατίαν διασώζοντες. οἱ μὲν γὰρ πένητες καὶ οἱ δημόται καὶ οἱ χείρους εὗ πράττοντες καὶ πολλοὶ οἱ τοιοῦτοι γιγνόμενοι τὴν δημοκρατίαν αὔξουσιν· ἐὰν δὲ εὗ πράττωσιν οἱ πλούσιοι καὶ οἱ χρηστοί, ίσχυρὸν τὸ ἐναντίον σφίσιν αὐτοῖς καθιστᾶσιν οἱ δημοτικοί.

[5] ἔστι δὲ πάσῃ γῇ τὸ βέλτιστον ἐναντίον τῇ δημοκρατίᾳ· ἐν γὰρ τοῖς βελτίστοις ἔνι ἀκολασία τε ὀλιγίστη καὶ ἀδικία, ἀκρίβεια δὲ πλείστη εἰς τὰ χρηστά, ἐν δὲ τῷ δήμῳ ἀμαθία τε πλείστη καὶ ἀταξία καὶ πονηρία· ἢ τε γὰρ πενία αὐτοὺς μᾶλλον ἄγει ἐπὶ τὰ αἰσχρὰ καὶ ἡ ἀπαιδευσία καὶ [ἡ] ἀμαθία - <ἡ> δι’ ἔνδειαν χρημάτων ἐνίοις τῶν ἀνθρώπων.

[6] εἴποι δ’ ἂν τις ὡς ἔχρην αὐτοὺς μὴ ἐὰν λέγειν πάντας ἔξῆς μηδὲ βουλεύειν, ἀλλὰ τοὺς δεξιωτάτους καὶ ἄνδρας ἀρίστους· οἱ δὲ καὶ ἐν τούτῳ ἄριστα βουλεύονται ἔῶντες καὶ τοὺς πονηροὺς λέγειν. εἰ; μὲν γὰρ οἱ χρηστοὶ ἔλεγον καὶ ἐβουλεύοντο, τοῖς ὁμοίοις σφίσιν αὐτοῖς ἦν ἀγαθά, τοῖς δὲ δημοτικοῖς οὐκ

ἀγαθά· νῦν δὲ λέγων ὁ βουλόμενος ἀναστὰς ἄνθρωπος πονηρὸς ἔξευρίσκει τὸ ἀγαθὸν αὐτῷ τε καὶ τοῖς ὄμοιοις αὐτῷ.

[7] εἴποι τις ἂν, τί ἂν οὖν γνοίη ἀγαθὸν αὐτῷ ἢ τῷ δῆμῳ τοιοῦτος ἄνθρωπος; οἱ δὲ γιγνώσκουσιν ὅτι ἡ τούτου ἀμαθία καὶ πονηρία καὶ εὔνοια μᾶλλον λυσιτελεῖ ἢ ἡ τοῦ χρηστοῦ ἀρετὴ καὶ σοφία καὶ κακόνοια.

[8] εἶη μὲν οὖν ἂν πόλις οὐκ ἀπὸ τοιούτων διαιτημάτων ἢ βελτίστη, ἀλλ’ ἡ δημοκρατία μάλιστ’ ἂν σώζοιτο οὕτως. ὁ γὰρ δῆμος βούλεται οὐκ εύνομομένης τῆς πόλεως αὐτὸς δουλεύειν, ἀλλ’ ἐλεύθερος εἶναι καὶ ἄρχειν, τῆς δὲ κακονομίας αὐτῷ ὀλίγον μέλει· ὃ γὰρ σὺ νομίζεις οὐκ εύνομεῖσθαι, αὐτὸς ἀπὸ τούτου ἰσχύει ὁ δῆμος καὶ ἐλεύθερός ἐστιν.

[9] εἰ δ’ εύνομίαν ζητεῖς, πρῶτα μὲν ὅψει τοὺς δεξιωτάτους αὐτοῖς τοὺς νόμους τιθέντας· ἔπειτα κολάσουσιν οἱ χρηστοὶ τοὺς πονηροὺς καὶ βουλεύουσιν οἱ χρηστοὶ περὶ τῆς πόλεως καὶ οὐκ ἔάσουσι μαινομένους ἄνθρωπους βουλεύειν οὐδὲ λέγειν οὐδὲ ἐκκλησιάζειν. ἀπὸ τούτων τοίνυν τῶν ἀγαθῶν τάχιστ’ ἂν ὁ δῆμος εἰς δουλείαν καταπέσοι.

[10] Τῶν δούλων δ’ αὗταί τῶν μετοίκων πλείστη ἐστὶν Ἀθήνησιν ἀκολασία καὶ οὕτε πατάξαι ἔξεστιν αὐτόθι οὕτε ὑπεκοστήσεται σοι ὁ δοῦλος. οὗτος δὲ ἔνεκέν ἐστι τοῦτο ἐπιχώριον, ἐγὼ φράσω· εἰ νόμος ἦν τὸν δοῦλον ὑπὸ τοῦ ἐλευθέρου τύπτεσθαι ἢ τὸν μέτοικον ἢ τὸν ἀπελεύθερον, πολλάκις ἂν οἰηθεὶς εἶναι τὸν Ἀθηναῖον δοῦλον ἐπάταξεν ἂν· ἐσθῆτά τε γὰρ οὐδὲν βέλτιον ὁ δῆμος αὐτόθι ἢ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ μέτοικοι καὶ τὰ εἴδη οὐδὲν βέλτιους εἰσίν.

[11] εἰ δέ τις καὶ τοῦτο θαυμάζει ὅτι ἐῶσι τοὺς δούλους τρυφᾶν αὐτόθι καὶ μεγαλοπρεπῶς διαιτᾶσθαι ἐνίους, καὶ τοῦτο γνώμῃ φανεῖν ἂν ποιοῦντες. ὅπου γάρ ναυτικὴ δύναμις ἐστιν, ἀπὸ χρημάτων ἀνάγκη τοῖς ἀνδραπόδοις δουλεύειν, ἵνα λαμβάνω <ῶν> μὲν πράττῃ τὰς ἀποφοράς, καὶ ἐλευθέρους ἀφίεναι· ὅπου δὲ εἰσὶ πλούσιοι δοῦλοι, οὐκέτι ἐνταῦθα λυσιτελεῖ τὸν ἐμὸν δοῦλον σὲ δεδιέναι· ἐν δὲ τῇ Λακεδαιμονίᾳ ὁ ἐμὸς δοῦλος σὲ δεδοίκει· ἐὰν δὲ δεδίη ὁ σὸς δοῦλος ἐμέ, κινδυνεύσει καὶ τὰ χρήματα διδόναι τὰ ἑαυτοῦ ὥστε μὴ κινδυνεύειν περὶ ἑαυτοῦ.

[12] διὰ τοῦτο οὖν ἴσηγορίαν καὶ τοῖς δούλοις πρὸς τοὺς ἐλευθέρους ἐποιήσαμεν, καὶ τοῖς μετοίκοις πρὸς τοὺς ἀστούς, διότι δεῖται ἡ πόλις μετοίκων διά τε τὸ πλῆθος τῶν τεχνῶν καὶ διὰ τὸ ναυτικόν· διὰ τοῦτο οὖν καὶ τοῖς μετοίκοις εἰκότως τὴν ἴσηγορίαν ἐποιήσαμεν.

[13] Τοὺς δὲ γυμναζομένους αὐτόθι καὶ τὴν μουσικὴν ἐπιτηδεύοντας καταλέλυκεν ὁ δῆμος νομίζων τοῦτο οὐ καλὸν εἶναι γνοὺς ὅτι οὐ δυνατὸς ταῦτά ἐστιν ἐπιτηδεύειν. ἐν ταῖς χορηγίαις αὗταί καὶ γυμνασιαρχίαις καὶ τριηραρχίαις γιγνώσκουσιν ὅτι χορηγοῦσι μὲν οἱ πλούσιοι, χορηγεῖται δὲ ὁ δῆμος, καὶ γυμνασιαρχοῦσι <μὲν> καὶ τριηραρχοῦσιν οἱ πλούσιοι, ὁ δὲ δῆμος τριηραρχεῖται καὶ γυμνασιαρχεῖται. ἀξιοῖ γοῦν ἀργύριον λαμβάνειν ὁ δῆμος καὶ ἄδων καὶ τρέχων καὶ ὄρχούμενος καὶ πλέων ἐν ταῖς ναυσίν, ἵνα αὐτός τε ἔχῃ

καὶ οἱ πλούσιοι πενέστεροι γίγνωνται· ἐν τε τοῖς δικαστηρίοις οὐ τοῦ δικαίου αὐτοῖς μᾶλλον μέλει ἢ τοῦ αὐτοῖς συμφόρου.

[Περὶ τῶν συμμάχων]

[14] Περὶ δὲ τῶν συμμάχων, ὅτι <οἱ> πλέον[τ]ες συκοφαντοῦσιν, ὡς δοκοῦσι, καὶ μισοῦσι τοὺς χρηστούς, - γιγνώσκοντες ὅτι μισεῖσθαι μὲν ἀνάγκη τὸν ἄρχοντα ὑπὸ τοῦ ἀρχομένου, εἰ δὲ ἰσχύουσιν οἱ πλούσιοι καὶ οἱ <χρηστ>οὶ ἐν ταῖς πόλεσιν, ὀλίγιστον χρόνον ἡ ἀρχὴ ἔσται τοῦ δήμου τοῦ Ἀθήνησι, διὰ ταῦτα οὖν τοὺς μὲν χρηστοὺς ἀτιμοῦσι καὶ χρήματα ἀφαιροῦνται καὶ ἔξελαύνονται καὶ ἀποκτείνουσι, τοὺς δὲ πονηροὺς αὔξουσιν. οἱ δὲ χρηστοὶ Ἀθηναίων τοὺς χρηστοὺς ἐν ταῖς συμμαχίσι πόλεσι σώζουσι γιγνώσκοντες ὅτι σφίσιν ἀγαθόν ἔστι τοὺς βελτίστους σώζειν ἀεὶ ἐν ταῖς πόλεσιν.

[15] εἴποι δέ τις ἂν ὅτι ἰσχύς ἔστιν αὕτη Ἀθηναίων, ἐὰν οἱ σύμμαχοι δυνατοὶ ὦσι χρήματα εἰσφέρειν· τοῖς δὲ δημοτικοῖς δοκεῖ μεῖζον ἀγαθὸν εἶναι τὰ τῶν συμμάχων χρήματα ἔνα ἔκαστον Ἀθηναίων ἔχειν, ἐκείνους δέ, ὅσον ζῆν, καὶ ἐργάζεσθαι ἀδυνάτους ὄντας ἐπιβουλεύειν.

[16] Δοκεῖ δὲ ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων καὶ ἐν τῷδε κακῶς βουλεύεσθαι, ὅτι τοὺς συμμάχους ἀναγκάζουσι πλεῖν ἐπὶ δίκας Ἀθήναζε. οἱ δὲ ἀντιλογίζονται ὅσα ἐν τούτῳ ἔνι ἀγαθὰ τῷ δῆμῷ τῷ Ἀθηναίων· πρῶτον μὲν ἀπὸ τῶν πρυτανείων τὸν μισθὸν δι’ ἐνιαυτοῦ λαμβάνειν. εἴτ’ οἴκοι καθήμενοι ἄνευ νεῶν ἔκπλου διοικοῦσι τὰς πόλεις τὰς συμμαχίδας, καὶ τοὺς μὲν τοῦ δήμου σώζουσι, τοὺς δ’ ἐναντίους ἀπολλύουσιν ἐν τοῖς δικαστηρίοις· εἰ δὲ οἴκοι εἶχον ἔκαστοι τὰς δίκας, ἄτε ἀχθόμενοι Ἀθηναίοις τούτους ἂν σφῶν αὐτῶν ἀπώλλυσαν οἵτινες φίλοι μάλιστα ἥσαν Ἀθηναίων τῷ δῆμῷ.

[17] πρὸς δὲ τούτοις ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων τάδε κερδαίνει τῶν δικῶν Ἀθήνησιν οὐσῶν τοῖς συμμάχοις· πρῶτον μὲν γάρ ἡ ἑκατοστὴ τῇ πόλει πλείων ἡ ἐν Πειραιεῖ· ἐπειτα εἴ τῷ συνοικίᾳ ἔστιν, ἄμεινον πράττειν· ἐπειτα εἴ τῷ ζεῦγός ἔστιν ἡ ἀνδράποδον μισθιφοροῦν· ἐπειτα οἱ κήρυκες ἄμεινον πράττουσι διὰ τὰς ἐπιδημίας τὰς τῶν συμμάχων.

[18] πρὸς δὲ τούτοις, εἰ μὲν μὴ ἐπὶ δίκας ἥεσαν οἱ σύμμαχοι, τοὺς ἔκπλέοντας Ἀθηναίων ἐτίμων ἂν μόνους, τούς τε στρατηγοὺς καὶ τοὺς τριηράρχους καὶ πρέσβεις· νῦν δ’ ἡνάγκασται τὸν δῆμον κολακεύειν τὸν Ἀθηναίων εἰς ἔκαστος τῶν συμμάχων γιγνώσκων ὅτι δεῖ μὲν ἀφικόμενον Ἀθήναζε δίκην δοῦναι καὶ λαβεῖν οὐκ ἐν ἄλλοις τισὸν ἀλλ’ ἐν τῷ δῆμῷ, ὃς ἔστι δὴ νόμος Ἀθήνησι· καὶ ἀντιβολῆσαι ἀναγκάζεται ἐν τοῖς δικαστηρίοις καὶ εἰσιόντος του ἐπιλαμβάνεσθαι τῆς χειρός. διὰ τοῦτο οὖν οἱ σύμμαχοι δοῦλοι τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων καθεστᾶσι μᾶλλον.

[Περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς θαλάττης]

[19] Πρὸς δὲ τούτοις διὰ τὴν κτῆσιν τὴν ἐν τοῖς ὑπερορίοις καὶ διὰ τὰς ἀρχὰς τὰς εἰς τὴν ὑπερορίαν λελήθασι μανθάνοντες ἐλαύνειν τῇ κώπῃ αὐτοί τε καὶ οἱ ἀκόλουθοι· ἀνάγκη γὰρ ἄνθρωπον πολλάκις πλέοντα κώπην λαβεῖν καὶ αὐτὸν καὶ τὸν οἰκέτην καὶ ὄνόματα μαθεῖν τὰ ἐν τῇ ναυτικῇ· [20] καὶ κυβερνῆται ἀγαθοὶ γίγνονται δι’ ἐμπειρίαν τε τῶν πλόων καὶ διὰ μελετην· ἐμελέτησαν δὲ οἱ μὲν πλοῖον κυβερνῶντες, οἱ δὲ ὀλκάδα, οἱ δ’ ἐντεῦθεν ἐπὶ τριήρεσι κατέστησαν· οἱ δὲ πολλοὶ ἐλαύνειν εὔθεως οἶοι τε ἐσβάντες εἰς ναῦς, ἅτε ἐν παντὶ τῷ βίῳ προμεμελετηκότες.

[II. 1] τὸ δὲ ὄπλιτικὸν αὐτοῖς, ὃ ἥκιστα δοκεῖ εὗ ἔχειν Ἀθήνησιν, οὕτω καθέστηκεν καὶ τῶν μὲν πολεμίων ἥπτους τε σφᾶς αὐτοὺς ἡγοῦνται εἶναι καὶ <όλ>είζους, τῶν δὲ συμμάχων, οἱ φέρουσι τὸν φόρον, καὶ κατὰ γῆν κρατιστοί είσι· καὶ νομίζουσι τὸ ὄπλιτικὸν ἀρκεῖν, εἰ τῶν συμμάχων κρείττονές είσι.

[2] πρὸς δὲ καὶ κατὰ τύχην τι αὐτοῖς τοιοῦτον καθέστηκε· τοῖς μὲν κατὰ γῆν ἀρχομένοις οἵον τ’ ἐστὶν ἐκ μικρῶν πόλεων συνοικισθέντας ἀθρόους μάχεσθαι· τοῖς δὲ κατὰ θάλατταν ἀρχομένοις, ὅσοι νησιῶται είσιν, οὐχ οἵον τε συνάρασθαι εἰς τὸ αὐτὸ τὰς πόλεις· ἡ γὰρ θάλαττα ἐν τῷ μέσῳ, οἱ δὲ κρατοῦντες θαλασσοκράτορές είσιν· εἰ δ’ οἵον τε καὶ λαθεῖν συνελθοῦσιν εἰς ταῦτὸ τοῖς νησιώταις εἰς μίαν νῆσον, ἀπολοῦνται λιμῷ·

[3] ὁπόσαι δ’ ἐν τῇ ἡπείρῳ εἰσὶ πόλεις ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἀρχόμεναι, αἱ μὲν μεγάλαι διὰ δέος ἄρχονται, αἱ δὲ μικραὶ πάνυ διὰ χρείαν· οὐ γὰρ ἔστι πόλις οὐδεμίᾳ ἥτις οὐ δεῖται εἰσάγεσθαι τι ἡ ἐξάγεσθαι· ταῦτα τοίνυν οὐκ ἔσται αὐτῇ, ἐὰν μὴ ὑπέκοος ἡ τῶν ἀρχόντων τῆς θαλάττης.

[4] ἔπειτα δὲ τοῖς ἄρχουσι τῆς θαλάττης οἵον τ’ ἐστὶ ποιεῖν ἀπερ τοῖς τῆς γῆς ἐνίοτε, τέμνειν τὴν γῆν τῶν κρείττονων· παραπλεῖν γὰρ ἔξεστιν ὅπου ἂν μηδεὶς ἡ πολέμιος ἡ ὅπου ἂν ὄλιγοι, ἐὰν δὲ προσίωσιν, ἀναβάντα ἀποπλεῖν· καὶ τοῦτο ποιῶν ἥπτον ἀπορεῖ ἡ ὁ πεζῇ παρα<π>οή<σ>ων.

[5] ἔπειτα δὲ τοῖς μὲν κατὰ θάλατταν ἄρχουσιν οἵον τε ἀποπλεῦσαι ἀπὸ τῆς σφετέρας αὐτῶν ὄπόσον βούλει πλοῦν, τοῖς δὲ κατὰ γῆν οὐχ οἵον τε ἀπὸ τῆς σφετέρας αὐτῶν ἀπελθεῖν πολλῶν ἡμερῶν ὀδόν· βραδεῖαι τε γὰρ αἱ πορεῖαι καὶ σῆτον οὐχ οἵον τε ἔχειν πολλοῦ χρόνου πεζῇ ἰόντα· καὶ τὸν μὲν πεζῇ ἰόντα δεῖ διὰ φιλίας ἴεναι ἡ νικᾶν μαχόμενον, τὸν δὲ πλέοντα, οὗ μὲν ἂν ἡ κρείττων, ἔξεστιν ἀποβῆναι, οὗ δ’ ἂν μὴ ἡ, μὴ ἀποβῆναι ταύτῃ[ς] τῆς γῆς, ἀλλὰ παραπλεῦσαι, ἔως ἂν ἐπὶ φιλίαν χώραν ἀφίκηται ἡ ἐπὶ ἥπτους αὐτοῦ.

[6] ἔπειτα νόσους τῶν καρπῶν, αἱ ἐκ Διός είσιν, οἱ μὲν κατὰ γῆν κράτιστοι χαλεπῶς φέρουσιν, οἱ δὲ κατὰ θάλατταν ῥαδίως· οὐ γὰρ ἄμα πᾶσα γῆ νοσεῖ, ὥστε ἐκ τῆς εὔθε<ν>ούσης ἀφικνεῖται <ῶν ἡ νοσοῦσα δεῖται> τοῖς τῆς θαλάττης ἄρχουσιν.

[7] Εἰ δὲ δεῖ καὶ σμικροτέρων μνησθῆναι, διὰ τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης πρῶτον μὲν τρόπους εύωχιῶν ἔξηρον ἐπιμισγόμενοι ἄλλῃ <ἄλ>λοις· ὅ τι τ’ ἐν Σικελίᾳ

ἥδὺ ἦ ἐν Ἰταλίᾳ ἥ ἐν Κύπρῳ ἥ ἐν Αἰγύπτῳ ἥ ἐν Λυδίᾳ ἥ ἐν τῷ Πόντῳ ἥ ἐν Πελοποννήσῳ ἥ ἄλλοθι που, ταῦτα πάντα εἰς ἐν ἥθροισται διὰ τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης.

[8] ἔπειτα φωνὴν πᾶσαν ἀκούοντες ἔξελέξαντο τοῦτο μὲν ἐκ τῆς τοῦτο δὲ ἐκ τῆς· καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες ἴδιᾳ μᾶλλον καὶ φωνῇ καὶ διαίτῃ καὶ σχήματι χρῶνται, Ἀθηναῖοι δὲ κεκραμένη ἔξι ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων.

[9] Θυσίας δὲ καὶ Ἱερὰ καὶ ἕορτὰς καὶ τεμένη γνοὺς ὁ δῆμος ὅτι οὐχ οἶόν τε ἔστιν ἐκάστῳ τῶν πενήτων θύειν καὶ εὔωχεῖσθαι καὶ ἵστασθαι Ἱερὰ καὶ πόλιν οἰκεῖν καλὴν καὶ μεγάλην, ἔξηρεν ὅτῳ τρόπῳ ἔσται ταῦτα. θύουσιν οὖν δημοσίᾳ μὲν ἡ πόλις Ἱερεῖα πολλά· ἔστι δὲ ὁ δῆμος ὁ εὔωχούμενος καὶ διαλαγχάνων τὰ Ἱερεῖα.

[10] καὶ γυμνάσια καὶ λουτρὰ καὶ ἀποδυτήρια τοῖς μὲν πλουσίοις ἔστιν ἴδια ἐνίοις, ὁ δὲ δῆμος αὐτὸς αὐτῷ οἰκοδομεῖται ἴδια παλαίστρας πολλάς, ἀποδυτήρια, λουτρῶνας· καὶ πλείω τούτων ἀπολαύει ὁ ὄχλος ἥ οἱ ὀλίγοι καὶ οἱ εὔδαιμονες.

[11] Τὸν δὲ πλοῦτον μόνοι οἵοι τ' εἰσὶν ἔχειν τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων. εἴ γάρ τις πόλις πλουτεῖ ξύλοις ναυπηγησίμοις, ποῖ διαθήσεται, ἐὰν μὴ πείσῃ τοὺς ἄρχοντας τῆς θαλάττης; τί δ'; εἴ τις σιδήρω ἥ χαλκῷ ἥ λίνῳ πλουτεῖ πόλις, ποῖ διαθήσεται, ἐὰν μὴ πείσῃ τὸν ἄρχοντα τῆς θαλάττης; ἔξ αὐτῶν μέντοι τούτων καὶ δὴ νῆές μοί είσι, παρὰ μὲν τοῦ ξύλα, παρὰ δὲ τοῦ σίδηρος, παρὰ δὲ τοῦ χαλκούς, παρὰ δὲ τοῦ λίνον, παρὰ δὲ τοῦ κηρός.

[12] πρὸς δὲ τούτοις ἄλλοσε ἄγειν οὐκ ἔάσουσιν, *ἢ* οἵτινες ἀντίπαλοι ἡμῖν εἰσιν [*ἢ*] οὐ χρήσονται τῇ θαλάττῃ. καὶ ἐγὼ μὲν οὐδὲν ποιῶν ἐκ τῆς γῆς πάντα ταῦτα ἔχω διὰ τὴν θάλατταν, ἄλλη δ' οὐδεμία πόλις δύο τούτων ἔχει, οὐδ' ἔστι τῇ αὐτῇ ξύλα καὶ λίνον, ἀλλ' ὅπου λίνον ἔστι πλεῖστον, λεία χώρα καὶ ἄξυλος· οὐδὲ χαλκὸς καὶ σίδηρος ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως οὐδὲ τἄλλα δύο ἥ τρία μιᾷ πόλει, ἀλλὰ τὸ μὲν τῇ τὸ δὲ τῇ.

[13] "Ετι δὲ πρὸς τούτοις παρὰ πᾶσαν ἥπειρόν ἔστιν ἥ ἀκτὴ προύχουσα ἥ νῆσος προκειμένη ἥ στενόπορόν τι· ὥστε ἔξεστιν ἐνταῦθα ἐφορμοῦσι τοῖς τῆς θαλάττης ἄρχουσι λωβᾶσθαι τοὺς τὴν ἥπειρον οἰκοῦντας.

[14] Ἔνὸς δὲ ἐνδεεῖς είσιν· εἰ γάρ νῆσον οἰκοῦντες θαλασσοκάτορες ἥσαν Ἀθηναῖοι, ὑπῆρχεν ἂν αὐτοῖς ποιεῖν μὲν κακῶς, εἰ ἐβούλοντο, πάσχειν δὲ μηδέν, ἔως τῆς θαλάττης ἥρχον, μηδὲ τμηθῆναι τὴν ἐαυτῶν γῆν μηδὲ προσδέχεσθαι τοὺς πολεμίους· νῦν δὲ οἱ γεωργοῦντες καὶ οἱ πλούσιοι Ἀθηναίων ὑπέρχονται τοὺς πολεμίους μᾶλλον, ὁ δὲ δῆμος, ἄτε εὗ εἰδὼς ὅτι οὐδὲν τῶν σφῶν ἐμπρήσουσιν οὐδὲ τεμοῦσιν, ἀδεῶς ζῆ καὶ οὐχ ὑπερχόμενος αὐτούς.

[15] πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἑτέρου δέους ἀπηλλαγμένοι ἂν ἥσαν, εἰ νῆσον ὥκουν, μηδέποτε προδοθῆναι τὴν πόλιν ὑπ' ὀλίγων μηδὲ πύλας ἀνοιχθῆναι μηδὲ

πολεμίους ἐπεισπεσεῖν· πῶς γὰρ νῆσον οἰκούντων ταῦτ' ἀν ἐγίγνετο; μηδ' αὖ στασιάσαι τῷ δήμῳ μηδέν, εἰ νῆσον ὥκουν· νῦν μὲν γὰρ εἰ στασιάσαιεν, ἐλπίδα ἀν ἔχοντες ἐν τοῖς πολεμίοις στασιάσειαν ως κατὰ γῆν ἐπαξόμενοι· εἰ δὲ νῆσον ὥκουν, καὶ ταῦτα ἀν ἀδεῶς ὑπῆρχεν αὐτοῖς.

[16] ἐπειδὴ οὖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ ἔτυχον οἰκήσαντες νῆσον, νῦν τάδε ποιοῦσι· τὴν μὲν οὔσιαν ταῖς νήσοις παρατίθενται πιστεύοντες τῇ ἀρχῇ τῇ κατὰ θάλατταν, τὴν δὲ Ἀττικὴν γῆν περιορῶσι τεμνομένην γιγνώσκοντες ὅτι εἰ αὐτὴν ἐλεήσουσιν ἐτέρων ἀγαθῶν μειζόνων στερήσονται.

[Ἀπορίαι]

[17] Ἔτι δὲ συμμαχίας καὶ τοὺς ὄρκους ταῖς μὲν ὀλιγαρχουμέναις πόλεσιν ἀνάγκη ἐμπεδοῦν· ἦν δὲ μὴ ἐμμένωσι ταῖς συνθήκαις, ἡ ὑφ' ὅτου ἀδικεῖται ὀνόματα ἀπὸ τῶν ὀλίγων οἱ συνέθεντο. ἄσσα δ' ἀν ὁ δῆμος σύνθηται, ἔξεστιν αὐτῷ, ἐνὶ ἀνατιθέντι τὴν αἵτιαν τῷ λέγοντι καὶ τῷ ἐπιψηφίσαντι ἀρνεῖσθαι τοῖς ἄλλοις ὅτι οὐ παρῆν οὐδὲ ἀρέσκει οἱ, εἴ γε μὴ [τὰ] συγκείμενα πυνθάνονται ἐν πλήρει τῷ δήμῳ· καὶ εἰ μὴ δόξαι εἶναι ταῦτα, προφάσεις μυρίας ἐξηύρηκε τοῦ μὴ ποιεῖν ὅσα ἀν μὴ βούλωνται. καὶ ἀν μὲν τι κακὸν ἀναβαίνῃ ἀπὸ ὧν ὁ δῆμος ἐβούλευσεν, αἴτιᾶται ὁ δῆμος ως ὀλίγοι ἀνθρωποι αὐτῷ ἀντιπράττοντες διέφθειραν· ἐὰν δέ τι ἀγαθόν, σφίσιν αὐτοῖς τὴν αἵτιαν ἀνατιθέασι.

[18] κωμῳδεῖν δ' αὖ καὶ κακῶς λέγειν τὸν μὲν δῆμον οὐκ ἐῶσιν, ἵνα μὴ αὐτοὶ ἀκούωσι κακῶς· ἴδια δὲ κελεύουσιν, εἴ τίς τινα βούλεται, εὗ εἰδότες ὅτι οὐχὶ τοῦ δήμου ἐστίν οὐδὲ τοῦ πλήθους ὁ κωμῳδούμενος ως ἐπὶ τὸ πολύ, ἀλλ' ἡ πλούσιος ἡ γενναῖος ἡ δυνάμενος, ὀλίγοι δέ τινες τῶν πενήτων καὶ τῶν δημοτικῶν κωμῳδοῦνται καὶ οὐδὲ οὔτοι ἐὰν μὴ διὰ πολυπραγμοσύνην καὶ διὰ τὸ ζητεῖν πλέον τι ἔχειν τοῦ δήμου· ὥστε οὐδὲ τοὺς τοιούτους ἄχθονται κωμῳδουμένους.

[19] φημὶ οὖν ἔγωγε τὸν δῆμον τὸν Ἀθήνησι γιγνώσκειν οἵτινες χρηστοί εἰσι τῶν πολιτῶν καὶ οἵτινες πονηροί, γιγνώσκοντες δὲ τοὺς μὲν σφίσιν αὐτοῖς ἐπιτηδείους καὶ συμφόρους φιλοῦσι, καν πονηροὶ ὢσι, τοὺς δὲ χρηστοὺς μισοῦσι μᾶλλον· οὐ γὰρ νομίζουσι τὴν ἀρετὴν αὐτοῖς πρὸς τῷ σφετέρῳ ἀγαθῷ πεφυκέναι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ κακῷ· καὶ τούναντιόν γε τούτου ἔνιοι, ὅντες ως ἀληθῶς τοῦ δήμου, τὴν φύσιν οὐ δημοτικοί εἰσι.

[20] δημοκρατίαν δ' ἐγὼ μὲν αὐτῷ τῷ δήμῳ συγγιγνώσκω· αὐτὸν μὲν γὰρ εὗ ποιεῖν παντὶ συγγνώμη ἐστίν· ὅστις δὲ μὴ ὧν τοῦ δήμου εἴλετο ἐν δημοκρατουμένη πόλει οἰκεῖν μᾶλλον ἡ ἐν ὀλιγαρχουμένῃ, ἀδικεῖν παρεσκευάσατο καὶ ἔγνω ὅτι μᾶλλον οἶόν τε διαλαθεῖν κακῷ ὅντι ἐν δημοκρατουμένῃ πόλει μᾶλλον ἡ ἐν ὀλιγαρχουμένῃ·

[III 1] καὶ περὶ τῆς Ἀθηναίων πολιτείας τὸν μὲν τρόπον οὐκ ἐπαινῶ· ἐπειδήπερ δ' ἔδοξεν αὐτοῖς δημοκρατεῖσθαι, εὗ μοι δοκοῦσι διασώζεσθαι τὴν δημοκρατίαν τούτῳ τῷ τρόπῳ χρώμενοι ω̄ ἐγὼ ἐπέδειξα.

"Ετι δὲ καὶ τάδε τινὰς ὄρῳ μεμφομένους Ἀθηναίους ὅτι ἐνίοτε οὐκ ἐστιν αὐτόθι χρηματίσαι τῇ βουλῇ οὐδὲ τῷ δῆμῳ ἐνιαυτὸν καθημένῳ ἀνθρώπῳ· καὶ τοῦτο Ἀθήνησι γίγνεται οὐδὲν δι' ἄλλο ἢ διὰ τὸ πλήθος τῶν πραγμάτων οὐχ οἷοί τε πάντας ἀποπέμπειν εἰσὶ χρηματίσαντες.

[2] πῶς γὰρ ἂν καὶ οἷοί τε εἰεν, οὕστινας πρῶτον μὲν δεῖ ἐօρτάσαι ἐօρτὰς ὅσας οὔδεμία τῶν Ἑλληνίδων πόλεων (ἐν δὲ ταύταις ἥττόν τινα δυνατόν ἐστι διαπράττεσθαι τῶν τῆς πόλεως), ἐπειτα δὲ δίκας καὶ γραφὰς καὶ εὐθύνας ἐκδικάζειν ὅσας οὐδ' οἱ σύμπαντες ἀνθρωποι ἐκδικάζουσι, τὴν δὲ βουλὴν βουλεύεσθαι πολλὰ μὲν περὶ τοῦ πολέμου, πολλὰ δὲ περὶ πόρου χρημάτων, πολλὰ δὲ περὶ νόμων θέσεως, πολλὰ δὲ περὶ τῶν κατὰ πόλιν ἀεὶ γιγνομένων, πολλὰ δὲ καὶ τοῖς συμμάχοις, καὶ φόρον δέξασθαι καὶ νεωρίων ἐπιμεληθῆναι καὶ ιερῶν. ἄρα δή τι θαυμαστόν ἐστιν εἰ τοσούτων ὑπαρχόντων πραγμάτων μὴ οἷοί τ' εἰσὶ πᾶσιν ἀνθρώποις χρηματίσαι; λέγουσι δέ τινες·

[3] ἦν τις ἀργύριον ἔχων προσίη πρὸς βουλὴν ἢ δῆμον, χρηματιεῖται. ἐγὼ δὲ τούτοις ὁμολογήσαιμ' ἂν ἀπὸ χρημάτων πολλὰ διαπράττεσθαι Ἀθήνησι καὶ ἔτι ἂν πλείω διαπράττεσθαι, εἰ πλείους ἔτι> ἐδίδοσαν ἀργύριον· τοῦτο μέντοι εὗ οἶδα διότι πᾶσι διαπρᾶξαι ἡ πόλις τῶν δεομένων οὐχ ἱκανή, οὐδ' εἰ ὀποσονοῦν χρυσίον καὶ ἀργύριον διδοίη τις αὐτοῖς.

[4] δεῖ δὲ καὶ τάδε διαδικάζειν, εἴ τις τὴν ναῦν μὴ ἐπισκευάζει ἢ κατοικοδομεῖ τι δημόσιον· πρὸς δὲ τούτοις χορηγοῖς διαδικάσαι εἰς Διονύσια καὶ Θαργήλια καὶ Παναθήναια καὶ Προμήθ[ε]ια καὶ Ἡφαίστια ὅσα ἔτη· καὶ τριήραρχοι καθίστανται τετρακόσιοι ἐκάστου ἐνιαυτοῦ, καὶ τούτων τοῖς βουλομένοις διαδικάσαι ὅσα ἔτη· πρὸς δὲ τούτοις ἀρχὰς δοκιμάσαι καὶ διαδικάσαι καὶ ὄρφανοὺς δοκιμάσαι καὶ φύλακας δεσμωτῶν καταστῆσαι. ταῦτα μὲν οὖν ὅσα ἔτη.

[5] διὰ χρόνου δέ> δικάσαι δεῖ <παρα>στρατ<ηγ>ίας καὶ ἐάν τι ἄλλο ἐξαπινᾶῖον ἀδίκημα γίγνηται, ἐάν τε ὑβρίζωσί τινες ἄηθες ὕβρισμα ἐάν τε ἀσεβήσωσι. πολλὰ ἔτι πάνυ παραλείπω· τὸ δὲ μέγιστον εἴρηται πλὴν αἱ τάξεις τοῦ φόρου· τοῦτο δὲ γίγνεται ως τὰ πολλὰ δι' ἔτους πέμπτου.

[6] φέρε δὴ τοίνυν, ταῦτα οὐκ οἴεσθαι <χρὴ> χρῆναι διαδικάζειν ἄπαντα; εἰπάτω γάρ τις ὅ τι οὐ χρῆν αὐτόθι διαδικάζεσθαι. εἰ δ' αὖ ὁμολογεῖν> δεῖ[v] ἄπαντα χρῆναι διαδικάζειν, ἀνάγκη δι' ἐνιαυτοῦ· ως οὐδὲ νῦν δι' ἐνιαυτοῦ δικάζοντες ὑπάρχουσιν ὥστε παύειν τοὺς ἀδικοῦντας ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀνθρώπων.

[7] φέρε δὴ, ἀλλὰ φήσει τις χρῆναι δικάζειν μέν, ἐλάττους δὲ δικάζειν. ἀνάγκη τοίνυν, ἐὰν μὴ ὀλίγα ποιῶνται δικαστήρια, ὀλίγοι ἐν ἐκάστῳ ἔσονται τῷ δικαστηρίῳ· ὥστε καὶ διασκευάσασθαι ὥρδιον ἐσται πρὸς ὀλίγους δικαστὰς καὶ συνδέκάσαι πολὺ ἥττον <δέ> δικαίως δικάζειν.

[8] πρὸς δὲ τούτοις οἴεσθαι χρὴ καὶ ἐօρτὰς ἄγειν χρῆναι Ἀθηναίους ἐν αἷς οὐχ οἵον τε δικάζειν· καὶ ἄγουσι μὲν ἐօρτὰς διπλασίους ἢ οἱ ἄλλοι· ἀλλ' ἐγὼ μὲν

τίθημι ἵσας τῇ ὄλιγίστας ἀγούσῃ πόλει. τούτων τοίνυν τοιούτων ὅντων οὕ φημι οἵον τ' εἶναι ἄλλως ἔχειν τὰ πράγματα Ἀθήνησιν ἢ ὥσπερ νῦν ἔχει, πλὴν <ἢ> κατὰ μικρόν τι οἴον τε τὸ μὲν ἀφελεῖν τὸ δὲ προσθεῖναι· πολὺ δ' οὐχ οἴον τε μετακινεῖν, ὥστε μὴ οὐχὶ τῆς δημοκρατίας ἀφαιρεῖν τι.

[9] ὥστε μὲν γὰρ βέλτιον ἔχειν τὴν πολιτείαν, οἴον τε πολλὰ ἔξευρεῖν, ὥστε μέντοι ὑπάρχειν [μὲν] δημοκρατίαν εἶναι, ἀρκούντως [δὲ] τοῦτο ἔξευρεῖν ὅπως βέλτιον πολιτεύσονται, οὐ ράδιον, πλὴν ὅπερ ἄρτι εἴπον κατὰ μικρόν τι προσθέντα ἢ ἀφελόντα.

[10] Δοκοῦσι δὲ Ἀθηναῖοι καὶ τοῦτο μοι οὐκ ὄρθως βουλεύεσθαι ὅτι τοὺς χείρους αἰροῦνται ἐν ταῖς πόλεσι ταῖς στασιαζούσαις. οἱ δὲ τοῦτο γνώμη ποιοῦσιν· εἰ μὲν γὰρ ἡροῦντο τοὺς βελτίους, ἡροῦντ' ἂν οὐχὶ τοὺς ταῦτα γιγνώσκοντας σφίσιν αὐτοῖς· ἐν οὐδεμιᾷ γὰρ πόλει τὸ βέλτιστον εὔνουν ἔστι τῷ δῆμῳ, ἀλλὰ τὸ κάκιστον ἐν ἐκάστῃ ἔστι πόλει εὔνουν τῷ δῆμῳ· οἱ γὰρ ὄμοιοι τοῖς ὄμοιοις εὔνοοί εἰσι· διὰ ταῦτα οὖν Ἀθηναῖοι τὰ σφίσιν αὐτοῖς προσήκοντα αἰροῦνται.

[11] ὅποσάκις δ' ἐπεχείρησαν αἰρεῖσθαι τοὺς βελτίστους, οὐ συνήνεγκεν αὐτοῖς· ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ὁ δῆμος ἐδούλευσεν ὁ [μ]έν Βοιωτοῖς· τοῦτο δὲ ὅτε Μιλησίων εἷλοντο τοὺς βελτίστους, ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἀποστάντες τὸν δῆμον κατέκοψαν· τοῦτο δὲ ὅτε εἷλοντο Λακεδαιμονίους ἀντὶ Μεσσηνίων, ἐντὸς ὀλίγου χρόνου Λακεδαιμόνιοι καταστρεψάμενοι Μεσσηνίους ἐπολέμουν Ἀθηναίοις.

[12] Ὑπολάβοι δέ τις ἂν ώς οὐδεὶς ἄρα ἀδίκως ἡτίμωται Ἀθήνησιν. ἐγὼ δέ φημί τινας εἶναι οἱ ἀδίκως ἡτίμωνται, ὀλίγοι μέντοι τινές. ἀλλ' οὐκ ὀλίγων δεῖ τῶν ἐπιθησομένων τῇ δημοκρατίᾳ τῇ Ἀθήνησιν, ἐπεί τοι καὶ οὕτως ἔχει οὐδὲν ἐνθυμεῖσθαι ἀνθρώπους οἵτινες δικαίως <ἢ>τίμωνται, ἀλλ' εἴ τινες ἀδίκως. [13] πῶς ἂν οὖν ἀδίκως οἴοιτό τις ἂν τοὺς πολλοὺς ἡτιμῶσθαι Ἀθήνησιν, ὅπου ὁ δῆμός ἔστιν ὁ ἄρχων τὰς ἀρχάς, ἐκ δὲ τοῦ μὴ δικαίως ἄρχειν μηδὲ λέγειν τὰ δίκαια <μηδὲ τὰ δίκαια> πράττειν, ἐκ τοιούτων ἄτιμοί είσιν Ἀθήνησι. ταῦτα χρὴ λογιζόμενον μὴ νομίζειν εἶναι τι δεινὸν ἀπὸ τῶν ἀτίμων Ἀθήνησιν.